

Dansk-historieopgave 2019

Navn og klasse: Anonym, 1.g

Fag:

Fag:

Vejledernavn og initialer:

Vejledernavn og initialer:

PROBLEM - og OPGAVEFORMULERING:

Problemformulering: *Hvordan afspejlede litteraturen klassekampens problemstillinger i det moderne gennembrud fra 1870 til 1900?*

Opgaveformulering: *Redegør for klassesedelingen i det moderne gennembrud, med særligt fokus på den stigende arbejderklasse i forbindelse med industrialiseringen. Lav en kildekritisk analyse af "Gimleprogrammet 6-8 juni" fra socialdemokratiet 1876, med fokus på arbejderklassens udfordringer. Foretag en analyse af "Lønningsdag (En idyl)" af Martin Andersen Nexø, med fokus på forskelle i sociale klasser. Vurder hvordan novellen er blevet brugt til at bringe problemer i arbejderklassen frem.*

Vejledernes underskrift (ved problemformulering)

ARKET INDSÆTTES SOM FORSIDE I DIN OPGAVE

BESVARELSEN AFLEVERES SENEST ONSDAG D. 29. MAJ 2019 KL 13.00 I LECTIO

Indholdsfortegnelse

Forside	1
Indholdsfortegnelse	2
Indledning af DHO.....	2
Redegørelse af klassesdeling og arbejderklassen i 1870-1900.....	3
Kildekritisk analyse af Gimleprogrammet 6.-8. juni 1876	4
Analyse af ”Lønningsdag (En idyl)” af Martin Andersen Nexø, 1900.....	5
Vurdering af hvordan problematikker blev afspejlet i novellen	7
Konklusion af DHO	8
Litteraturliste	9
Primær litteratur	9
Sekundær litteratur	9
Bilag.....	10

Indledning af DHO, Anonym

I denne opgave vil der fokuseres på arbejderklassens kamp i det moderne gennembrud 1870-1900 og på hvordan litteraturen afspejlede disse problemer. For at forstå konteksten for arbejderklassen, vil der først blive redegjort for klassesdelingen i det moderne gennembrud, med et særligt fokus på den stærkt stigende arbejderklasse i forbindelse med industrialiseringen. For at se hvem den arbejderklasse var og hvad deres mål var, laves der en kildekritisk analyse af Gimleprogrammet fra 1876, der er Socialdemokratiets første partiprogram. Her fokuseres på udfordringerne for arbejderklassen. For at se hvordan litteraturen afspejlede denne arbejderklassens problemstillinger, laves der en analyse af ”Lønningsdag (en idyl)” af Martin Andersen Nexø. Her fokuseres der på

forskelle imellem sociale klasser. Til sidst vil der blive vurderet hvordan novellen er blevet brugt til at bringe problematikker fra arbejderklassen frem. Dette ville kunne vise hvordan litteratur som denne kan bringe situationer i perspektiv, og derved tage problematikker op til debat.

Redegørelse af klassesdeling og arbejderklassen i 1870-1900

Op til 1870 var der et klart overtal af indbyggere i landkommunerne og landsbyerne i forhold til København og provinsbyerne.¹ I årene derpå oplevede Danmark dog en omvæltning, store teknologiske fremskridt automatiserede mange arbejdsopgaver på landet blandt andet med udviklingen i mejerierne. Man kunne derved producere mere produkt både hurtigere og med færre mennesker. Flere og flere flyttede derfor ind til byerne for at arbejde på den voksende fabriksindustri.² Fabriksarbejdet var ufaglært og der blev skabt en større forskel mellem ansat og leder, end tidligere set i f.eks. mejerierne.³ Den større forskel skyldtes blandt andet den markante lønforskel og ratioen af ansatte til leder.

Denne urbanisering fik derfor dannet sig en meget prominent arbejderklasse. En arbejderklasse der levede både for meget få penge, men også på meget lidt plads⁴. I 1870'erne skete der så noget. Forholdene blev for ringe og pengene blev for dårlige, så arbejderne begyndte at strejke.⁵ Dette skete på to forskellig vis, enten igennem lokalområdet hvor der uden konkret organisering blev strejket på værksteder en efter en indtil alle i lokalsamfundet havde en bedre løn. Det skete også gennem nationale fagbevægelser der kunne løfte de lokale strejker højere end et lille lokalsamfund.

I centrummet for både den sociale, politiske og kulturelle omvæltning var den voksende storby, København. Her kom alle de nye tilflyttere til og her var også en de største kritikere af den danske litteratur og tankegang, Georg Brandes.⁶ Hans primære kritik var at den danske litteratur ikke satte problemer under debat. Han mente vi burde drage inspiration fra vores europæiske naboer og rykke

¹ Fig. 1 i bilag

² Andersen, Historieportalen

³ Andersen, Historieportalen

⁴ Arbejdermuseet, Boligerne omkring århundredeskiftet

⁵ Arbejdermuseet, Tidlige konflikter

⁶ Jacobsen & Paldam, 2011, side 12-13

på noget samfundsmæssigt fra kulturen og litteraturens side. Dette blev der også gjort, blandt andet af forfattere som Martin Andersen Nexø⁷ skrev om arbejder- og underklassens udfordringer. Noveller som ”Lønningsdag (En idyl)”, gjorde som Georg Brandes ville, og satte det at være en del af denne samfundsklasse under debat.

Kildekritisk analyse af Gimleprogrammet 6.-8. juni 1876

Gimleprogrammet er det første partiprogram fra Det social-demokratiske arbejderparti, nu Socialdemokratiet.⁸ Det blev skrevet til Gimlekongressen i 1876. Til Gimlekongressen var både Det social-demokratiske arbejderparti og De Frie Fagforeningers Centralstyrelse. Grunden til deres deltagelse var på grund af medorganisator og medstifter af socialdemokratiet Louis Pio.⁹

Kilden er normativ, da den er et officielt program fra et parti. Programmet er skrevet i 1876 og omhandler de problematikker og udfordringer store dele af arbejderklassen ville have ændret på fra offentlig side, på den tid. Derved er den historiske kontekst meget ligetil, konteksten er den stigende arbejderklasse der mener samfundet er skruet forkert sammen. Siden det er et politisk skrift, er der selvfølgelig det, at alle der har været inde over disse udmeldinger har haft en nogenlunde tæt politisk identitet. Dette vil også sige at der i selve kilden ikke bliver beskrevet nogle reelle episoder. Dog kan vi se hvor nogle af udgangspunkter kunne have rod. De beskriver ”Afskaffelse af alle Presselove, Forenings- og Forsamlingslove, samt alle øvrige Love, hvorved et Folk kan blive forhindret i at tilkendegive sine Tanker i Ord og Skrift.”¹⁰ Selvfølgelig er ytrings- og forsamlingsfrihed ikke et ukendt debat område, men parallel kan drages til Louis Pios generelle uoverensstemmelser med politiet og justitsministeriet på baggrund af udtalelser og ideologi.¹¹

Både ud fra navnet og ud fra holdningerne kan vi se at Det social-demokratiske arbejderparti er dybt venstreorienterede og snakker derfor arbejdernes sag. De siger helt kort at de ”stræber ... efter en fri

⁷ Nexø, 1900

⁸ Det social-demokratiske arbejderparti, 1876, kildeintroduktion

⁹ Bille, 2018, indledning

¹⁰ Det social-demokratiske arbejderparti, 1876, del 3

¹¹ Petersen, 2015, Kampen for socialisme

Stat og et socialistisk Samfund.”¹² I det socialistiske samfund er der ikke forskel på leder eller arbejder, og alt arbejde vægtes lige. Ud fra min redegørelse kan vi forstå hvordan denne ideologi har været tiltrækkende for arbejderne.

Arbejderne var ikke de højeste i samfundet og derfor kan det være svært at stå hårdt og f.eks. forlange ordentlig betaling. Programmet opnår dette ved at være meget lige til pointen. Der er tre dele, de to første er lidt mere abstrakte da der fortælles om et ønskesamfund, i det tredje er der dog ni helt konkrete forslag som partiet ønsker indført.¹³ Disse omhandler ting som velfærd, ytrings- og forsamlingsfrihed, obligatorisk folkeskole og stemmeret til alle over 22. Disse tiltag snakker til de svageste i samfundet, og er også skrevet kort så alle kan følge med.

Kilden kan ikke direkte fortælle os om hvad der skete til Gimlekongressen, den kan derimod lære os hvad tankegangen var i arbejderklassens forsamlinger. Vi kan også se et gennemgående tema af arbejderklassens udfordringer i at være de nederste og kæmpe opad. Som jeg beskrev i redegørelsen, begyndte man lokalt med strejker, men her ser vi et helt parti stiftet med arbejdernes sikkerhed og velfærd som hovedpunkt.

Analyse af ”Lønningsdag (En idyl)” af Martin Andersen Nexø, 1900

Analysen vil lægge stærkt op til vurderingen, altså vil der fokuseres på forskelle mellem sociale klasser og hvordan de sociale klasser bliver præsenteret.

”Lønningsdag (En idyl)” bliver fortalt fra en tredjepersonsfortæller der er alvidende, men ikke personbunden. Vi kan for eksempel se ved sætningen ”Arbejderne har set solen gå i bjerge og røgen stige op fra hytterne; de har rømmet op og lagt værktøjet til side; nu står de i små klynger og venter værkejerer”¹⁴ Fortælleren har ikke en person i fokus, men fortæller objektivt hvad der sker. Dette bruges til at sørge for at læseren ikke føler at der kun vises en persons syn eller en vinkel på historien.

¹² Det social-demokratiske arbejderparti, 1876, del 2

¹³ Det social-demokratiske arbejderparti, 1876

¹⁴ Nexø, 1900, l. 37-38

Der bliver ikke præsenteret mange individuelle personer, vi får alle arbejderne som en klynge med titler som Svenske Anders og socialisten, men intet definerbart. I historien er arbejderne identitet lige meget, de gør samme arbejde, har samme forhåbning og ender i samme skæbne. For værkejerens og specielt for hans søn, er der ikke forskel fra en arbejder til en anden. De er bare en klynge der skal have løn. Dog får vi introduceret både værkejeren og hans søn. Værkejeren slår os som den retfærdige men venlige chef, fra vi først hører hans tilgivelse af Anders. ”lad det gå for den gang. Jeg ryger vel ikke af pinden for de par skilling, du kan snyde mig for, Anders,” siger han så godmodigt”.¹⁵ Han er den overskudsagtige ejer, der ikke kunne finde på at skære ned i løn bare på grund af små fejl som den Anders har lavet. Faktisk hersker der ikke en tvivl imellem arbejderne om deres løn, de ved hvad de vil få og det er noget de er vant til. ”hjemme med ugelønnen ... med otte kroner i lommen bliver man let til bens.”¹⁶ De glæder sig til hjemturen og hvor dejlig søndagen bliver med deres rigdom. Værkejeren bliver altså portrætteret som både pålidelig og retfærdig. Så møder vi hans søn. Sønnen er af en helt anden verden, han beskrives både som flot og rig. ”En flot fyr i pels og skindhue – værkejerens søn – springer ud af slæden”.¹⁷ Både fra slæden og pelsen ved vi at han har penge. Han virker også ubehøvlet, dette er højdepunktet for arbejderne uge, men han braser bare ind. Han får stoppet lønmodtagelsen ved at få sin far til at tilsidesætte sine pligter og tage ned og spille kort. ” „Vil du med ind til byen, far? Stort l’hombreparti på hotellet.“ „Har ikke råd i aften“ svarer værkejeren. ... „Åh, sludder gamle, arbejderne venter til mandag!”¹⁸ Her virker han usympatisk, da læseren kender baggrunden og hvad denne løn betyder for arbejderne. Læseren kan også se hvordan han flytter sit eget overskud over på arbejderne, da han med sin formue godt ville kunne overleve at vente et par dage til sin indkomst. Det bliver altså også vist at han er opvokset med penge, han kan ikke relatere til at have mindre end sig selv.

Historien foregår i og udenfor en mindre by op til vandet. Det er vinter og koldt, men naturen bliver beskrevet meget smukt. ”står skoven og sover, hvid og uformelig, hyllet overdådigt ind i blød, ren vintersne”.¹⁹ Her skal det vises at naturen ikke er modstanderen i historien. Naturen sætter bare baggrunden og viser igen vigtigheden af den ugeløn de så desværre ikke får. Den foregår ikke i en

¹⁵ Ibid, l. 50-51

¹⁶ Ibid, l. 43.44

¹⁷ Ibid, l. 53-54

¹⁸ Ibid, l. 54-59

¹⁹ Ibid, l. 4-5

storby, men heller ikke ude på landet. Hvilket vil sige den hverken er for nær eller for fjern fra læserens hverdag.

Novellen hedder ”Lønningsdag (en idyl)”. Lønningsdagen beskriver novellens handling. Novellen hedder også en idyl da, det er en kommentar på eget værk fra forfatterens side. Det er en novelle med konflikt i centrum, men konflikten flytter sig ikke. Der er ikke en arbejder der siger imod eller står frem. Derved er der i konflikten et fravær af konflikt.

Novellens generelle tema er den ekstreme forskel der er mellem disse to samfundsklasser. Selvom de er så tæt på hinanden, bliver anstændighed smidt bort, med lavere klasse som grundlag. Novellen udforsker også umenneskeliggørelsen af andre på baggrund af klasse. Sidst ser vi sønnen piske hatten af en af arbejderne ”Men sønnen griber piskan, slår et lystigt smæld over arbejderens hoved og klipper med snært huen af ham, så den triller i grøften.”²⁰ Han behandler dem som dyr eller underholdning. De ikke længere medmennesker, men under ham.

Vurdering af hvordan problematikker blev afspejlet i novellen

Nexø's ”Lønningsdag (en idyl)”, har flere af arbejderklassens problematikker i sig. Den mest fremtrædende er den åbenlyse ligegyldighed over arbejderne fra værkejerens og sønnens side. Dette afspejler arbejderens følelse af at lave alt det der skal gøres, men at få mindsteløn og dårlige vilkår som tak. Nexø giver muligheden for at forstå disse menneskers hverdagskamp selvom man ikke er en del af samfundsklassen. Novellen her har igennem sin tidligere nævnte objektivitet, kunne lade læseren selv skabe arbejderklassens problemstillinger og derved se fra eget perspektiv hvor den er gal. Det er selvfølgelig ikke sikkert om denne novelle har skabt en forskel i tankegang eller perspektiv for nogen i det øvre klasser i det moderne gennembrud. Dog er den stadigvæk i tale, og giver os et unikt perspektiv ikke bare til arbejderklassen, men hvordan problemstillinger blev præsenterede til resten af samfundet. Afspejlingen af problemstillingerne i denne novelle er gjort til en utrolig høj standard. Det at læseren skaber problemstillingen selv, uden den reelt set skal præsenteres er meget imponerende.

²⁰ Ibid, l. 79-80

Konklusion af DHO

Litteraturen i den moderne gennembrud kendetegnes ved at det netop satte problematikker under debat. Arbejderklassens problemstillinger var ikke de eneste, men der blev skrevet meget litteratur der fortæller om den hverdag arbejderne havde. Altså afspejler litteraturen de problemstillinger man havde i arbejderklassen ved at vise hverdagen i arbejderklassen. Man kan forklare nok så meget, i patosfyldte taler, men hvis man bare kan give et glimt ind i et liv og vide at dette er uretfærdigt, er det langt mere kraftfuldt. Litteraturen viste arbejdernes problemstillinger ved at vise deres liv, og lade læseren komme frem til problemstillingerne eller løsninger selv.

Litteraturliste

Primær litteratur

Nexø, Martin Andersen. ”Lønningsdag (en idyl)”. 1900

”Gimleprogrammet 6.-8. juni 1876”

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/gimleprogrammet-6-8-juni-1876/>

(Sidst besøgt 29/05 2019)

Sekundær litteratur

Andersen, Lars. ”Den spirende industrialisering”, historieportalen

[https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-](https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-6/kapitler/den_spirende_industrialisering)

[6/kapitler/den_spirende_industrialisering](https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-6/kapitler/den_spirende_industrialisering) (Sidst besøgt 29/05 2019)

Bille, Lars, Danmarkshistorien, ”Socialdemokratiet”, 2018.

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/socialdemokraterne/> (Sidst besøgt

29/05 2019)

”Boligerne omkring århundredeskiftet”, Arbejdermuseet

[https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-](https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-6/kapitler/den_spirende_industrialisering)

[6/kapitler/den_spirende_industrialisering](https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-6/kapitler/den_spirende_industrialisering) (Sidst besøgt 29/05 2019)

Jacobsen, Jørn, og Conni Paldam. *De moderne gennembrud 1870-1914*. Systime, 2011.

Baggrundsteksten om DMG.

Petersen, Tinna, Danmarkshistorien, ”Louis Pio, 1841-1894”, 2015

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/louis-pio-1841-1894/> (Sidst besøgt

29/05 2019)

”Tidlige konflikter”, Arbejdermuseet

[https://www.arbejdermuseet.dk/viden-samlinger/plads-til-os-alle/naar-baegeret-flyder-](https://www.arbejdermuseet.dk/viden-samlinger/plads-til-os-alle/naar-baegeret-flyder-arbejdskampe/tidlige-konflikter/)

[arbejdskampe/tidlige-konflikter/](https://www.arbejdermuseet.dk/viden-samlinger/plads-til-os-alle/naar-baegeret-flyder-arbejdskampe/tidlige-konflikter/) (Sidst besøgt 29/05 2019)

Bilag

BEFOLKNINGSUDVIKLINGEN 1840-1920

Det kendetegnede befolkningsudviklingen i sidste halvdel af 1800-tallet, at der skete en betydelig urbanisering. Det samlede folketal steg fra 1,3 mio. i 1840 til 3,1 mio. i 1920. Det skyldtes forbedrede levevilkår og en kraftig reduktion af spædbørnsdødeligheden. Tilvæksten skete hovedsageligt i byerne.

Figuren herunder viser den procentvise fordeling af befolkningen i perioden 1840-1920.

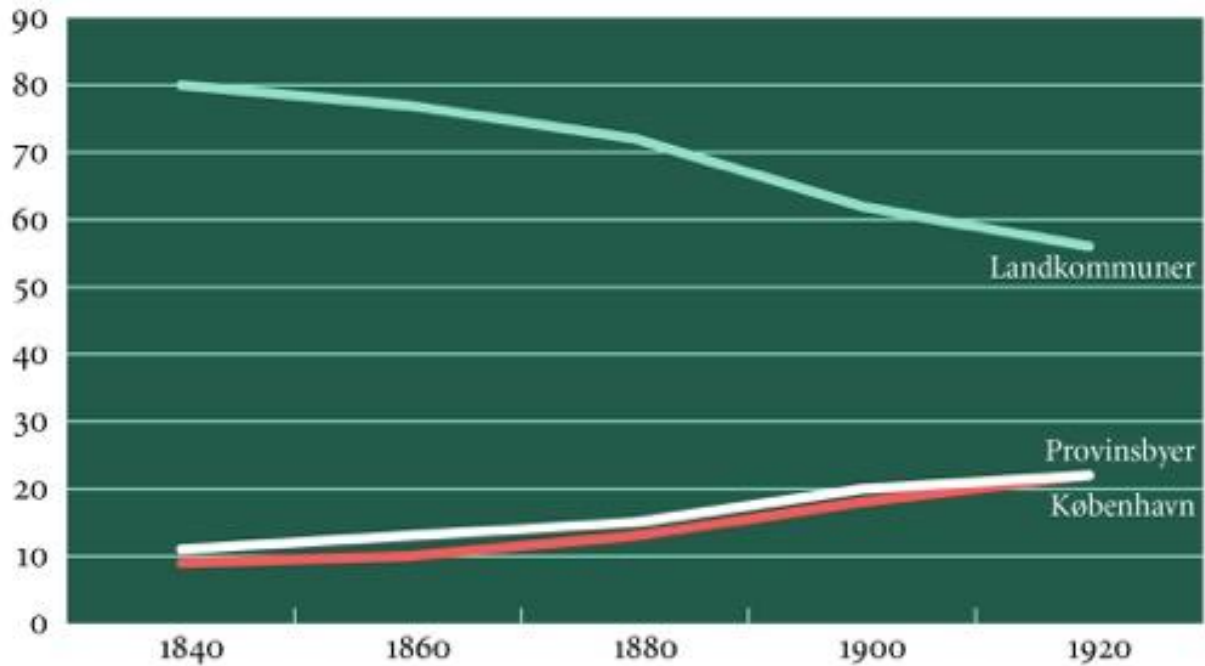

Fig. 1 Taget fra Historieportalen

Andersen, Lars. "Den spirende industrialisering", historieportalen

https://historieportalen.gyldendal.dk/forloeb/danmark_i_stoebeskeen/kapitel-6/kapitler/den_spirende_industrialisering (Sidst besøgt 29/05 2019)